

BOCIAN BIELY

Informačný spravodaj
Pracovnej skupiny SZOPK

pre výskum a ochranu bocianov

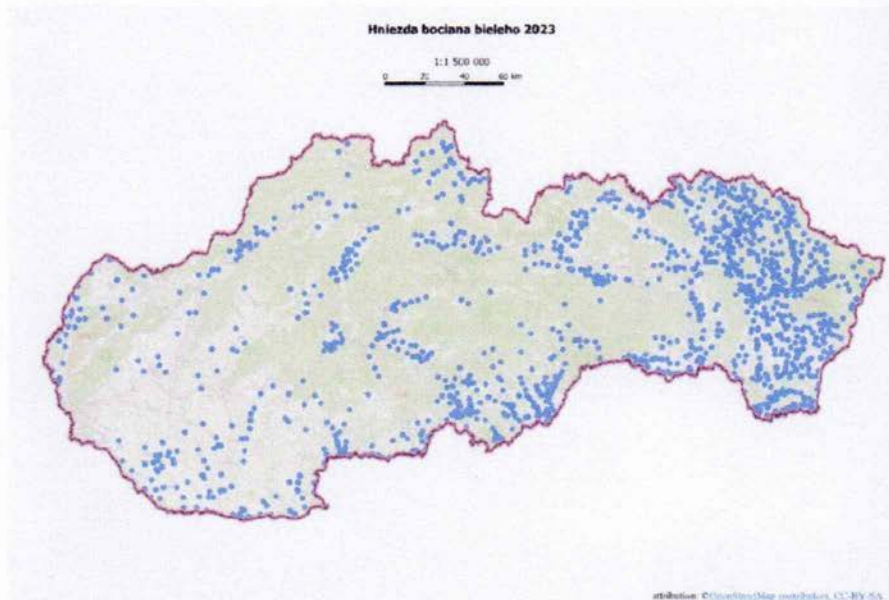

2023

Milí priatelia,

každoročne na konci hniezdnej sezóny zverejňujeme v Informačnom spravodaji počet hniezd, z ktorých sme získali informáciu o obsadenosti a stave. Do začatia novej sezóny overujeme sporné informácie, možné hniezdne lokality, dopĺňame a aktualizujeme dáta v databáze. Tak tomu bolo aj na prelome rokov 2022/2023. K pôvodne uvedenému počtu 1390 obsadených hniezd na konci roka 2022 sme získali informácie o ďalších 27 hniezdach, a tak konečný stav hniezdných párov bol 1 417. V roku 2023 prebiehalo celoplošné mapovanie hniezdných párov koordinované SOS/BirdLife Slovensko s podporou Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky (ŠOP SR). Územie Slovenska bolo tak dôkladnejšie kontrolované. Okrem 225 dobrovoľných prispievateľov z radov verejnosti a mládeže, zapojenej do Ekovýchového programu Bocian, boli realizované prieskumy aj 33 regionálnymi mapovateľmi a krúžkovateľmi mláďat.

Obr.č 1: Rozmiestnenie odsadených hniezd na Slovensku v roku 2023

Zistený počet obsadených hniezd 1 456 hovorí o náraste počtu hniezd o 39, v porovnaní s rokom minulým. Nie je to však tým, že by sme doteraz boli nedôslední v mapovaní, ale v tom, že rok 2023 bol priaznivý pre bociany a na území sme zaznamenali vyšší počet nových párov. Tie obsadili

aj niekoľko rokov opustené hniezda. Viacerí ste nám do Atlasu hniezd na stránke bociany.sk hlásili novostavby hniezd z hniezdnej sezóny v čase, kedy normálne hniezdiace páry už vyvádzali mláďatá. Z toho dôvodu sme museli korigovať konečné výsledky a viaceré vaše údaje o stavbe hniezda v mesiaci jún a júl sme pri sumarizácii ponechali iba ako hravé hniezda pod čiarou. Máme pri nich poznámku, že pokiaľ nie sú problematicky situované budú perspektívnymi miestami na hniezdenie v budúcom roku.

Z rozšírenia hniezd je už na pohľad vidieť výrazne vyššiu hustotu hniezd na území bývalého východného Slovenska. V Prešovskom samosprávnom kraji sa nachádza 565 hniezd (38,8% všetkých hniezd), čo je 6 hniezd na 100 km², v Košickom samosprávnom kraji 332 hniezd (22,6%), čo je 5 hniezd na 100 km², v Banskobystrickom kraji 236 hniezd (16,2%), čo je 2,5 hniezda na 100 km², v Žilinskom a Nitrianskom kraji je po 102 hniezd (7%), v Trenčianskom a Trnavskom kraji je po 50 hniezd (3,4%).

Tab. č. 1: Počty obsadených hniezd v okresoch (ŠPZ) na Slovensku v roku 2023 a nárast resp. pokles v porovnaní so stavom v minulom roku

Okres	Počet hniezd	Nárast pokles	Okres	Počet hniezd	Nárast pokles	Okres	Počet hniezd	Nárast pokles	Okres	Počet hniezd	Nárast pokles
BA IV	1	-2	KM	1	0	PE	2	+1	SO	38	+4
BB	11	+1	KN	30	+4	PK	1	0	SP	32	+3
BJ	66	-4	KS	65	+5	PN	1	0	SV	59	+5
BA	0	-1	LC	44	-1	PO	35	0	TN	11	0
BR	4	-1	LE	2	0	PP	19	-1	TO	6	+1
BY	3	0	LM	21	-4	PT	13	-2	TR	15	0
CA	2	0	LV	27	-4	PU	3	-1	TS	12	+1
DK	4	-1	MA	17	+3	RA	12	+2	TT	5	0
DS	24	0	MI	92	+1	RK	5	+1	TV	90	+3
DT	13	0	ML	51	+7	RS	58	+1	VK	40	+6
GA	1	0	MT	15	-2	RV	19	-1	VT	70	-1
GL	2	0	MY	1	0	SA	3	+1	ZA	6	-5
HC	0	-3	NM	7	0	SB	13	+1	ZC	1	0
HE	95	0	NO	18	+2	SE	14	-1	ZH	17	+2
IL	15	+2	NR	5	0	SI	5	0	ZM	2	-1
KA	6	+1	NZ	30	+9	SK	72	+5	ZV	14	+1
KE IV	2	0	PB	1	+1	SL	22	-4	Spolu	1 456	+39
KK	29	+2	PD	9	-2	SN	24	0			

Výraznejší úbytok päť hniezd sme zaznamenali v okrese Žilina a nárast o deväť hniezd v okrese Nové Zámky a o sedem v okrese Medzilaborce.

Tab. č.2: Počet obsadených hniezd v orografických celkoch Slovenska

Orografický celok	Počet hniezd	Orografický celok	Počet hniezd
Beskydské predhorie	102	Ľubovnianska vrchovina	2
Biele Karpaty	3	Lučenecká kotlina	41
Bodvianska pahorkatina	2	Malé Karpaty	2
Borská nížina	29	Nitrianska pahorkatina	14
Bukovské vrchy	11	Nízke Tatry	1
Burda	1	Ondavská vrchovina	210
Busov	1	Oravská kotlina	16
Čergov	3	Oravská vrchovina	5
Cerová vrchovina	12	Pliešovská kotlina	3
Chvojnická pahorkatina	2	Podbeskydská brázda	8
Čierna hora	1	Podbeskydská vrchovina	3
Dolnomoravský úval	3	Podtatranská brázda	1
Horehronské podolie	5	Podunajská rovina	56
Hornádska kotlina	31	Popradská kotlina	40
Hornonitrianska kotlina	9	Považské podolie	31
Hronská pahorkatina	30	Revúcka vrchovina	23
Ipeľská kotlina	40	Rimavská kotlina	63
Ipeľská pahorkatina	31	Rožňavská kotlina	4
Javorie	1	Šarišská vrchovina	8
Javorníky	3	Skorušinské vrchy	1
Košická kotlina	72	Slanské vrchy	1
Kremnické vrchy	2	Slovenský kras	4
Krupinská planina	2	Spiš.-šarišské medzihorie	32
Laborecká vrchovina	98	Spišská Magura	7
Levočské vrchy	1	Štiavnické vrchy	1
Liptovská kotlina	26	Stolické vrchy	3
Turčianska kotlina	30	Trnavská pahorkatina	13
Turzovská vrchovina	2	Zemplínske vrchy	3
Vihorlatské vrchy	2	Žiarska kotlina	17
Volovské vrchy	3	Žilinská kotlina	5
Východosl. pahorkatina	65	Žitavská pahorkatina	3
Východoslovenská rovina	181	Zvolenská kotlina	31
Spolu			1 456

Obsadené hniezda sa v roku 2023 nachádzali v 1047 obciach a ich miestnych častiach. Jedno hniezdo bolo v 827 obciach, dve hniezda v 143 obciach, tri hniezda v 41 obciach, štyri hniezda v 12 obciach, päť hniezd v 10 obciach, šesť hniezd v 5 obciach (Bolešov, Bušince, Gíraltovce, Medzilaborce a Pichne), sedem hniezd v 2 obciach (Ladomirová a Veľké Raškovce), osem hniezd v 3 obciach (Habura, Papín a Zemplínske Hradište), 10 hniezd v obci Kurima, 14 hniezd v Radvani nad Laborcom a po 15 hniezd bolo v Dlhom nad Cirochou a Kamenici nad Cirochou.

Tab. č.3: Počet hniezd v povodiach

Povodie	Počet hniezd
BODROG	649
BODVA	36
DUNAJ	49
DUNAJEC	2
HORNÁD	121
HRON	77
IPEL'	121
MORAVA	38
NITRA	42
POPRAD	61
SLANÁ	92
UH	9
VÁH	159
Spolu	1 456

Tab. č.4: Nadmorská výška hniezd

Nadmorská výška	Počet hniezd
do 100 m n.m.	6
od 101 do 150 m n.m.	362
od 151 do 200 m n.m.	322
od 201 do 250 m n.m.	246
od 251 do 300 m n.m.	124
od 301 do 350 m n.m.	87
od 351 do 400 m n.m.	76
od 401 do 450 m n.m.	49
od 451 do 500 m n.m.	43
od 501 do 550 m n.m.	29
od 551 do 600 m n.m.	22
od 601 do 650 m n.m.	43
od 651 do 700 m n.m.	24
od 701 do 750 m n.m.	9
od 751 do 800 m n.m.	9
od 801 do 850 m n.m.	3
od 851 do 900 m n.m.	1
nad 900 m n.m.	1
Spolu	1 456

Získali sme 3 103 informácií o 2 519 hniezdných stavbách a vhodných, no nevyužitých hniezdných stanovištiach z celého územia Slovenska. Pribudlo 169 nových hniezd postavených hlavne na elektrických stĺpoch (Es 86), podložkách na samostatných stĺpoch (Ps 49) a podložkách na stĺpoch elektrického vedenia (Pses 15). O 41 vzrástol počet neobsadených podložiek na samostatných stĺpoch na 844. Vložené ako nové boli hniezda, ktoré zatiaľ ponechávame v databáze aj keď o ich stave a výsledku hniezdenia v roku nemáme žiadnu ďalšiu informáciu (HPx 11 – napr. fotografiu hniezda, počet mláďat, bližšiu lokalizáciu). Naopak zaniklo alebo vyradených z evidencie bolo 143 hniezd. Je to takmer dvojnásobok počtu každoročne zaniknutých hniezd. Prevažne to boli hniezda na stĺpoch elektrického vedenia (Es 83) alebo na podložkách na samostatných stĺpoch (Ps 19) a komínoch budov (Kd 9). Medzi zaniknuté sa dostali aj niektoré hniezda, ktoré v tomto ale ani v predchádzajúcom roku neboli aktualizované. 76 hniezd evidujeme ako opustené, v roku 2023 neobsadené.

Prílet bocianov v roku 2023

Pomerne mierna zima spôsobila, že na území Slovenska sme celé zimné obdobie zaznamenali zimovanie štyroch bocianov. Jarný prílet prvých bocianov bol opäť veľmi skorý. Už tradične ako prvý doletel bocian na hniezdo v Nižnej Olšave. V tomto roku mu ale sprievod robili bociany z hniezda v obci Malé Zlievce, Szazdice a Stropkov. Výkyvy počasia prerušovali plynulý dolet, ktorý vyvrcholil v posledné dni marca. Následné chladné počasie so snehom v apríli poznačilo aj začiatok hniezdenia a znášky.

Graf č. 1: Jarné prílety prvých bocianov na hniezda v roku 2023

Prílet bocianov na územie bol zaznamenaný aj v mesiaci máj a jún. Jednalo sa väčšinou o jedince v treťom roku života. U niektorých sa prejavovali už znaky dospelosti, o čom svedčia stavby nevýrazných hniezd na stĺpoch elektrického vedenia alebo súboje s domácimi pármí. V desiatke prípadov spôsobili tieto súboje zničenie pôvodnej znášky.

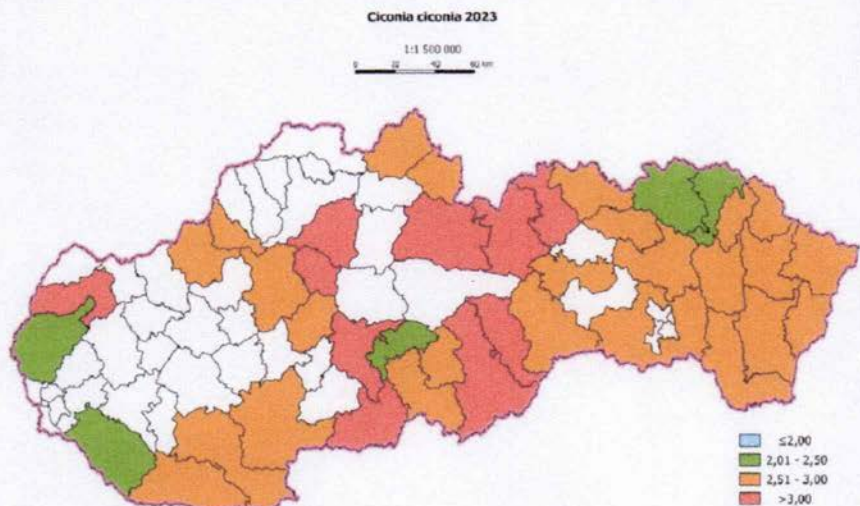
Všetkým 477 dobrovoľníkom, ktorí prispeli údajmi o prílete na stránke Atlasu hniezd ďakujeme.

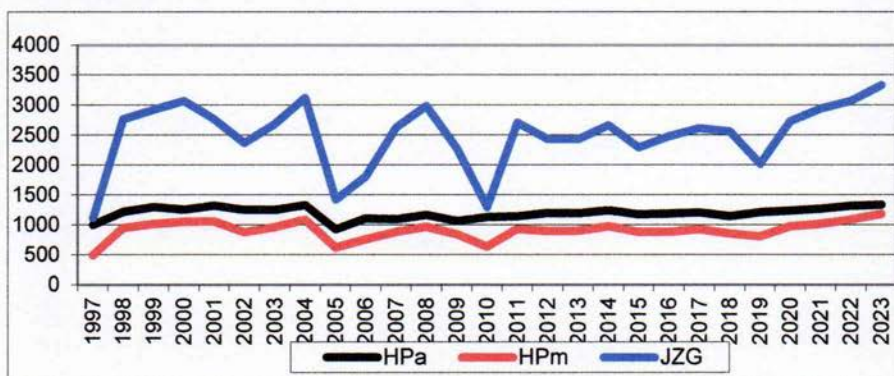
Tab. č. 5: Výsledky hniezdenia bociana bieleho na Slovensku v roku 2023

Výsledky	Počet, hodnota
H - celkový počet preskúmaných hniezd a hniezdných stanovišť	2 519
Počet obcí, v ktorých sa hniezda a hniezdne možnosti vyskytujú	1 385
Ha - celkový počet obsadených hniezd (HB+HE+HPm+HPo+HPx)	1 456
Počet obcí, v ktorých boli obsadené hniezda	1066
HPa - celkový počet hniezdiacich párov (HPm + HPo + HPx)	1 339
Počet obcí, v ktorých hniezdili bociany a vyvedli mláďatá	984
HPm - počet hniezdiacich párov s vyvedenými mláďatami (HPm)	1 188
JZG - počet vyvedených mláďat	3 337
JZa - priemerný počet mláďat na jeden hniezdiaci pár (JZG / HPa)	2,49
JZm - priemerný počet mláďat na pár s mláďatami (JZG / HPm)	2,80

Mapa č. 2: Dosiahnuté priemery mláďat na hniezdach v jednotlivých okresoch Slovenska v roku 2023. Započítavané sú len okresy, kde počet hniezd s mláďatami bol aspoň 10 a viac.

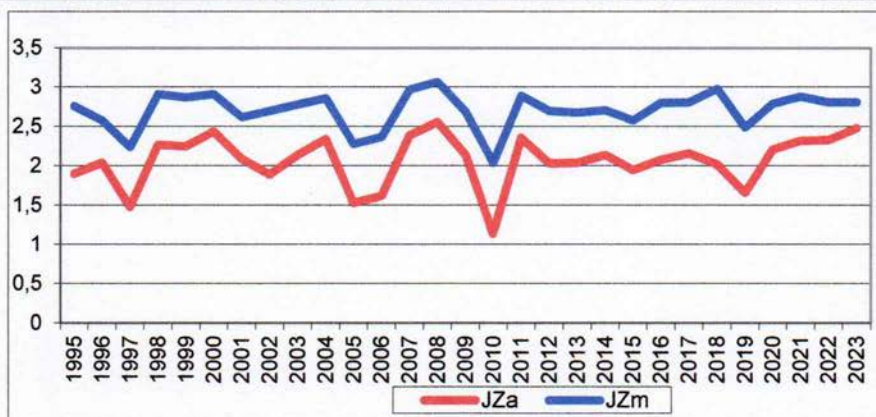

Graf č. 2: Počet vyvedených mláďat (JZG), počet párov s vyvedenými mláďatami (HPm) a celkový počet hniezdiacich párov (HPa) od roku 1977 do roku 2023

Z grafu je evidentné, že situácia s hniezdením bocianov na Slovensku je stabilná iba s miernym nárastom v počte obsadených hniezd (HPa) a v posledných rokoch aj v počte hniezd s vyvedenými mláďatami (HPm). Výrazne vyskočila hore krivka o počte vyvedených mláďat (JZG). Spôsobené je to nízkym počtom hniezd s neznámym výsledkom hniezdenia (HPx iba 11). Znamená to, že na takmer 80 hniezdach, v porovnaní s minulým rokom, sme spoznali výsledok hniezdenia, čo pri priemere mláďat na hniezdo (JZm 2,8) dáva do celkového súčtu o 225 mláďat viac.

Graf č. 3: Priemerný počet vyvedených mláďat prepočítaný na celkový počet hniezdiacich párov (JZa) a na počet párov s vyvedenými mláďatami (JZm) od roku 1994 do roku 2023

Pri súčasnom, doteraz najnižšom počte hniezd s neznámym výsledkom hniezdzenia (HPx 11) očakávalo sa výraznejšie zblíženie oboch kriviek grafu. Napriek tomu ostávajú v odstupe, čo je zapríčinené vysokým počtom hniezd, na ktorých boli násady, no nedošlo k vyvedeniu mláďat (HPo 144) a vysokému počtu hniezd iba sporadicky obsadených (HB 105), ktoré sú brané do úvahy pri výpočte priemeru.

Tab. č. 6: Analýza hniezdzenia 2023

	EP	HB	HC	HE	HO	HPm 1	HPm 2	HPm 3	HPm 4	HPm 5	HPo	HPx	Spolu
Es		18	83	2	7	22	48	56	27	6	21	1	291
Kd		2	9	1	6	10	11	22	17		5		83
Kons	2	1	1		2		3	1	1				10
Kt		5	5		3	4	15	17	10	3	8	1	71
NEs	3		1		4		6	4	3		1		22
Ps	656	61	19	4	37	77	149	251	156	16	81	6	1513
Pses	147	13	7	2	11	21	52	59	52	8	23		395
Pskd	15	2	4		3		3	12	2	1	1	1	44
Pskt	7	1	1				3	6		1	1		20
Pssm		1			1								2
Psst	7		4					2	1				14
Psts	6						3			1			10
Sb						1							1
Silo			1				1	2			1	1	6
Sm	1		3		1	1	2	1	2			1	12
St			2				1	1					4
Stpz		1			1			1	4		1		8
Stvk						1							1
Ts			3				3	1			1		8
Vk								1	1				2
Vod							1						1
Spolu	844	105	143	9	76	137	301	437	276	36	144	11	2519

Vysvetlivky symbolov a skratiek:

EP - umelé hniezdne podložky neobsadené už dva a viac rokov; HB - pár sa len sporadicky zdržiava na hniezde; HC - hniezda zaniknuté v tomto roku; HE - hniezdo bolo obsadené len jedným bocianom; HO - hniezdo neobsadené; HPm1 – HPm5 - hniezdny pár vyvedol jedno – päť mláďat; HPo - pár hniezdil, no nevyvedol mláďatá; HPx - nepoznáme výsledok hniezdzenia.

Es - elektrický stĺp; Kd - komín domu; Kons - kovová konštrukcia; Kt - vysoký tehlový komín liehovaru, pily, tehelne, kotolne; Nes - neživý elektrický stĺp s odpojenými drôtmí; Ps - samostatný stĺp s hniezdnou podložkou; Pses - podložka na stĺpe elektrického vedenia; Pskt - podložka na komíne kotolne; Pssm - podložka na strome; Psst - podložka na streche; Psts - podložka na telegrafnom stĺpe; Sb - stena bašty, zrúcaniny; Silo - zásobník krmných zmesí; Sm - strom; St - strecha; Stpz - strieška sušiackej veže hasičskej zbrojnice; Stvk - strieška vetracieho komína maštalé; Ts - telegrafný stĺp; Vk - veža, štít kostola; Vod - vodojem.

Krúžkovanie mláďat a výsledky odčítania údajov z krúžkov

Do termínu spracovania Informačného spravodaja sme z Krúžkovacej centrály SOS/BirdLife Slovensko získali neúplné údaje za rok 2023. Súvisí to s problémami spojenými s databázou, nedodržaním termínu odovzdania údajov krúžkovateľmi ako aj nevybavením spätných hlásení centrálou. Podľa získaných údajov v roku 2023 sa na krúžkovaní podieľali šesťnásť krúžkovatelia. Spolu bolo okružkovaných, doteraz najviac 1340 mláďat. Jednotliví krúžkovatelia okružkovali tento počet mláďat: Olekšák M. – 245 ex., Slobodník V. (L. Skurka) – 191 ex., Hanousková V. – 136 ex., Kľč V – 128 ex., Kraus J. – 125 ex., Fulín M. – 123 ex., Slobodník R. – 107 ex., Revický M. – 80 ex., Greš S. – 79 ex., Karaska D. – 52 ex., Krišovský P. – 36 ex., Hošek V. – 19 ex., Kiss E. – 9 ex., Flajs T. – 5 ex., Fecko M. – 4 ex., Danilák M. – 1 ex. Zo spätných hlásení už dnes vieme, že z uvedeného počtu okružkovaných bocianov uhynulo 48 jedincov.

Veľkou podporou pri monitoringu hniezd a krúžkovaní pomocou vozidla s vysokozdvížnou plošinou sú distribučné spoločnosti (VSD a.s., SSE a.s. ZSD a.s.). Máme tak možnosť získať poznatky o predpokladanom správaní sa bocianov a hlavne prispievajú k posúdeniu potreby preloženia hniezd z elektrických stĺpov na samostatné stĺpy s podložkami. V spolupráci s pracovníkmi ŠOP SR distribučné spoločnosti v tomto roku preložili 22 hniezd. Patrí im za to naše poďakovanie.

Na výzvu zapojiť sa do kontroly odčítania údajov k krúžkov bocianov na hniezdach sa zapojilo 36 pozorovateľov. Niektorí vedome, ale niektorí aj nevedome tým, že do Atlasu hniezd poslali fotografiu bocianov na hniezde. Najviac 397 hniezd skontroloval Peter Pjenčák, 160 kontrolami prispel Miro Fulín a 145 kontrol vykonal Milan Olekšák. Ostatní prispeli podľa svojich možností a v rámci svojho regiónu. Ďakujeme všetkým vám za každý údaj, ktorý ste vložili do databázy Atlasu hniezd.

Celkovo bol spracovaných 838 záznamov zo 744 hniezd na Slovensku (pri niektorých hniezdach boli robené opakované kontroly kvôli odčítaniu alebo dvoma pozorovateľmi nezávisle po sebe). Na 500 hniezdach sa vyskytoval pár bez krúžkov, na 195 hniezdach bol jeden bocian s krúžkom, 17 bocianom sa údaj nepodarilo odčítať a na 19 hniezdach boli s krúžkami obaja partneri.

Spolu s hláseniami zo zahraničia máme údaj o krúžkovaných bocianov zo Slovenska na 381 hniezdach. 72 bocianov so slovenským krúžkom hniezdilo v Maďarsku, 7 v Českej republike, 2 v Poľsku a 1 v Nemecku.

Z údajov o krúžkovaní sa dozvedáme, že najstarším našim bocianom, ktorý hniezdil, bol 14 rokov starý bocian na hniezde v Zašovej v Českej republike.

Najmladšími bocianmi, ktoré hniezdili, boli štyri trojročné bociany. 25% bocianov odčítaných na hniezde bolo vo veku 6 rokov, 18% tvorila kategória 5-ročných bocianov, 15% boli 4-ročné bociany a 11% boli 7-ročné bociany. Čo sa týka vzdialenosti hniezd, na ktorých boli odčítané, k hniezdu, na ktorom sa vyliahli, sú pozorovania nasledovné: do vzdialenosti 50 km od pôvodného hniezda hniezdilo 59% odčítaných bocianov. Od 51 do 100 km vzdialenosti hniezdilo 16% odčítaných bocianov, 11% od 101 do 200 km. a najďalej od pôvodného hniezda hniezdil bocian z obce Koš (okr. Prievidza) v nemeckom Rühstädte a nemecký bocian z obce Parey pri Berlíne v Novákoch-Laskári (okr. Prievidza).

Okrem hniezdiacich bocianov boli odčítané bociany so slovenskými krúžkami aj vo voľnej krajine na ťahu alebo v hniezdnej sezóne ako nehniedziace jedince. V Maďarsku 96 ex., na Slovensku 72 ex., v Poľsku – 11 ex., v Česku – 6 ex., v Turecku 3 ex., v Rakúsku – 2 ex. a po 1 ex. v Izraeli, Palestíne, Rumunsku, Slovinsku, Srbsku, Sudáne a Taliansku.

Naopak bociany so zahraničnými krúžkami odčítané na Slovensku boli z Česka – 1 ex., Maďarska – 4 ex., Nemecka – 1 ex., Poľska – 2 ex. a Rakúska – 2 ex.

Dvanásť hlásení do uzávierky Informačného spravodaja zatiaľ nebolo vybavených.

Hniezdo kontrolované
dronom z bezpečnej
vzdialenosti

Od založenia hniezda ich
neodradí žiadna prekážka, ani
oddelená domácnosť

Témou 22. ročníka Ekovýchovného programu Bocian bolo upriamenie pozornosti na to, ako prebieha rok v života bociana bieleho. Cieľom bolo upriamiť pozornosť žiakov I. a II. stupňa základných škôl, základných umeleckých škôl a osemročných gymnázií do 15. rokov na tento vtáčí druh a zvýšiť u nich záujem o problematiku jeho prežitia. Svoje pocity mohli účastníci vyjadriť formou komiksu. Do uzávierky súťaže došlo k vyhodnoteniu 200 prác zo 40 škôl Slovenska. Posudzované práce boli spracované rôznymi technikami, kolorované i čiernobiele, doplnené o výstižný a stručný text. Hodnotiacu komisiu osobitne zaujali práce vystihujúce reálnu problematiku súčasnej krajiny a pozitívne i negatívne prvky v nej ovplyvňujúce život bociana. Spracovanie prác bolo veľmi pestré a preto výber tých najlepších bol veľmi náročný. Hodnotiaca komisia vybrala týchto víťazov jednotlivých kategórií:

Kategória I. stupeň:

1. miesto: Matúš Kožej, ZŠ Malá Ida, 3.B
2. miesto: Adrián Horváth, ZŠ Nižný Lánec, 4.A špeciálna škola
3. miesto: Xénia Fisterová, ZUŠ Ivanka pri Dunaji, 9 rokov

Kategória II. Stupeň:

1. miesto: Katarína Vršanská, ZŠ s MŠ Kamenná poruba, 9.A
2. miesto: Dária Mačingová, ZŠ Malá Ida, 8.B
3. miesto: Ján Čerňanský, ZŠ s MŠ Kamenná Poruba, 9.A

Cena poroty:

Jakub Zajac, ZUŠ Smižany, 3.A

Ďakujeme všetkým zapojeným súťažiacim umelcom ako aj pedagógom, ktorí prihlásili svoje školy do nášho programu. Veľká účasť a záujem nás teší a tešíme sa na spoluprácu aj v ďalšom ročníku Ekovýchovného programu Bocian.

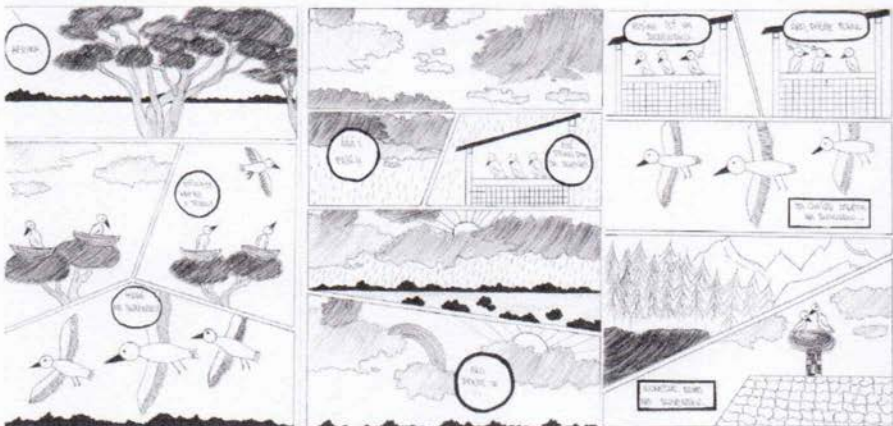
1.miesto I. stupeň: Matúš Kožej, ZŠ Malá Ida, 3.B.:

- Výtvarné spracovanie: Kolorovaná perokresba; plasticky reliéfne stvámenie, formát 3x A4

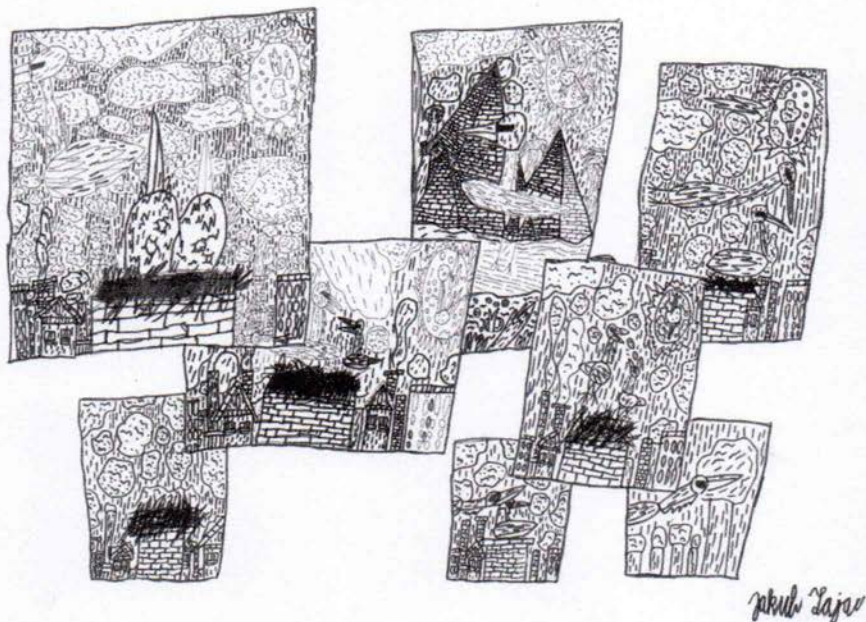
- Porota ocenila využitie formátu v maximálnej možnej miere, dodržanie témy s akcentom na regionálny aspekt, stvámenie dynamického príbehu v meniacej sa krajine.

1. miesto II. stupeň: Katarína Vršanská, ZŠ s MŠ Kamenná Poruba, 9.A.:

- Výtvarné spracovanie: formát 3xA4 – leporelo, zaujímavé rozdelenie plôch v rámci kompozície, čistá zrozumiteľná kresba, kombinovaná technika - guľčkové pero a tuš

- Porota ocenila umelecké spracovanie témy zachytenia cesty bocianov z Afriky až na Slovensko.

- Výtvarné spracovanie: Formát A3; grafika perokresba s množstvom detailov
- Porota ocenila zaujímavú kompozíciu umiestnenia komiksových „okien“, originálne grafické spracovanie ako aj vystihnutie témy súťaže.

Hodnotiaca porota

Aktivity v rámci Ekovýchovného programu Bocian 2023 na Slovensku

Informácie odovzdáva P. Krišovský
žiakom ZŠ s VJM v Buzici

S. Greš a deti z MŠ v Ražňanoch

M. Revický so žiakmi ZŠ Čirč
pri hniezde

M. Fulín a gymnazisti zo Stropkova
pri krúžkovaní

L. Skurka a R. Slobodník odovzdávajú rodný list bociana v ZŠ Svinná

K mediálne preberanej problematike patrilo v tomto roku napádanie a poškodzovanie motorových vozidiel bocianom v obci Černina v okrese Humenné. Podstatou problému bolo, že samec bociana sa videl v odraze na nablýskanej kapote aut a v domnení, že v blízkosti hniezda vidí svojho soka zaútočil na kapotu. Zobákom spôsobil škrabance a poškodil lak na vozidlách. Nebol to ojedinelý prípad, stretli sme sa s podobnou reakciou bociana už aj v minulosti. Problém je, že uvedenú škodu na vozidlách poisťovňa odmietla uhradiť a v kapitolách MŽP SR sa s podobným odškodnením majiteľov neuvažuje. Podobne reagoval bocian na okenné výplne podľa našich poznatkov aj na ďalších štyroch miestach. Predchádzať tomuto útoku možno jedine prikrytím vozidla či okna plachtou.

Obr. č.7 Škrabance po útoku bociana na auto v Černine

Šmuhy po útoku na okno na prízemí budovy v Milhosti.

Zaťaženie podložiek, ktoré sú vyrobených z pásoviny, spôsobuje čoraz častejšie padanie hniezd. Hlavne počas búrok došlo takto v tomto roku k usmrteniu desiatky mláďat. Ako príklad riešenia problému uvedieme reakciu na pád hniezda v Červenici, okres Sabinov. Okamžite po nočnej búrke a páde hniezda, ktoré nám hlásili občania, boli sme na obhliadke miesta. Odstránili sme mŕtvolky mláďat a v spolupráci so starostom obce a RCOP ŠOP Prešov sme realizovali montáž novej podložky na pôvodný stĺp. Aj keď nás v priebehu dvoch dní bociany predbehli a začali so stavbou nového hniezda, stojí dnes už nová podložka na pôvodnom stĺpe. Z uvedeného stĺpa už raz, v roku 2004 hniezdo spadlo.

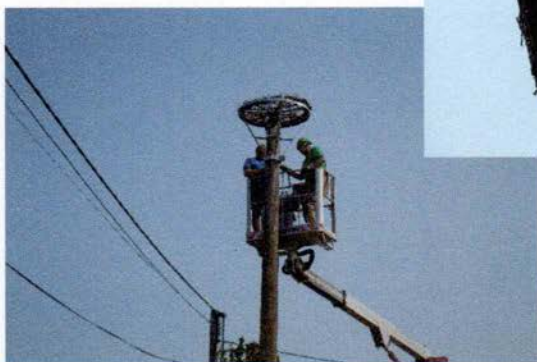
Prehľad hniezd na podložkách, ktorým hrozí deštrukcia dávame k dispozícii pracovníkom ŠOP SR na vykonanie potrebných opatrení a prehľad hniezd

a na stĺpoch elektrického vedenia zasa distribučným spoločnostiam na riešenie pre ochranu druhu, majetku a bezporuchovú prevádzku.

Obr.č.8: Situácia po spadnutí hniezda v roku 2004

Obr. č. 9: Situácia na tretí deň po spadnutí hniezda v roku 2023 a inštalácia novej podložky

Zaznamenali sme úhyn 48 mláďat označených krúžkom ešte pred tým, ako opustili naše územie. Koľko mláďat naozaj uhynulo nevieme zistiť. Zaujal nás úhyn dvoch bocianov na železničnej trati spôsobený vlakom a piatich bocianov na cestách spôsobený motorovým vozidlom. V jednom prípade majiteľ vozidla zrazeného bociana dorazil palicou, čo nateraz vyšetruje polícia. Úhyn skratom alebo nárazom na elektrické vedenie máme zaznamenaný v 16 prípadoch. V oveľa väčšej miere boli v hniezdnej sezóne zaznamenané bociany na skládkach odpadu. Spolu až 54 jedincov s krúžkami a ďalšie desiatky bez krúžkov. V Humennom dokonca si postavili aj niekoľko hravých hniezd priamo v areáli smetiska.

Databáza Atlasu hniezd, kam každoročne prispievate údajmi o prilete bocianov, o hniezdach a o počte mláďat, má svoje 20 ročné jubileum. Bola daná do užívania širokej verejnosti spontánne, ako prostriedok spájajúci ľudí s „vtáčkársym“ čítaním s ornitologickou spoločnosťou. Dnes je už tých možností oveľa viac, no databáza prežila a je stále aktuálna. Prináša základné informácie o hniezdach ale aj o situácii okolo hniezd. Využívajú ju nielen profesionálni zoológovia ale aj terénni pracovníci distribučných spoločností, samosprávy obcí a i. Má viacero špecifik, ktoré poznajú hlavne tí, ktorí do nej pravidelne prispievajú údajmi aj fotografiami.

Má však aj viacero skrytých problémov a tak je zraniteľná, čo zneužívajú rôzni vtipkári či ľudia, ktorým robí radosť robiť niekomu zlo a kaziť spoločnú robotu. Najčastejším problémom je zadanie nového hniezda bez bližšej lokalizácie, popisu, fotografie alebo s udaním úplne nereálnych podkladov. Vedomí si vďačnosti a ústretovosti voči informátorom boli tieto vložené informácie nami zachovávané s poznámkou o potrebe ich aktualizácie. Pokiaľ k tomu nedošlo boli teraz vyradené z evidencie. Vyskytli sa ako prílohy aj fotografie z maturity či rodinnej oslavy. Takéto a rôzne iné záznamy, pokiaľ budú neúplne či nereálne, nebudeme v budúcnosti akceptovať. Časovo i fyzicky zaťažujú spravovanie databázy. Existuje však aj systémová chyba v programe, ktorá prenáša do výpočtov o priemere mláďat aj tie hniezda, ktoré už zanikli, čím sa hodnoty uvádzané v štatistickom prehľade líšia od nami publikovaných výsledkov. Veríme, že v najbližšom období nájde SOS/BirdLife Slovensko prostriedky na jej inováciu a umožní tak aj naďalej viesť aktuálny prehľad o vývoji populácie bociana bieleho na Slovensku.

Prekladanie hniezda

Po viacnásobných pokusoch o donútenie bociana v obci Kecerovce, aby zahniezdil na mieste vhodnom pre prevádzku a distribúciu elektrickej energie, sme v spolupráci s VSD a.s. a RCOP ŠOP Prešov pristúpili v tomto roku k preloženiu hniezda aj s mláďatami. Akcia prekladania logisticky dobre pripravená oboma organizáciami prebehla za veľmi krátky čas a dospelé bociany si mohli užívať posledné týždne výchovy mláďat na pozemku miestnej farnosti, ktorá za tým účelom poskytla bocianom miesto na hniezdo.

Obr.č.10:Súčasné miesto hniezda, v pozadí elektrické stĺpy kde stálo hniezdo pred rokom a celkom vzadu na pozemku farnosti samostatný stĺp s podložkou a hniezdnym materiálom pripravený prijať nových nájomníkov.

Obr. č. 11: Do prekladania sa zapojili všetci prítomní. Foto: S. Greš

Milí priatelia,

rok 2023 je z pohľadu úspešnosti hniezdenia bociana bieleho u nás zatiaľ najlepší za posledných 47 rokov. Evidujeme najvyšší počet obsadených hniezd, najvyšší počet mláďat vyletených z hniezd, najnižší počet hniezd s neznámym výsledkom.

Máme vyčistenú databázu od neistých, nikým viac nepotvrdených údajov a veríme, že tomu tak bude aj naďalej. Veľkú pomoc nám pri overovaní jednotlivých hniezd a ich lokalizácii preukázal Peter Scholtz, za čo mu osobitne ďakujeme.

Dostal sa vám do rúk Informačný spravodaj v prevedení, aké mal pred rokom 2020. Nezískali sme prostriedky na tlač na kriedovom papieri či zalamovanie a tlač v profesionálnej firme a tak sme sa vrátili na predošlú úroveň. Tú sme schopní finančne vykryť aj z nášho rodinného rozpočtu (Fulínovci). Myslíme si, že podstatné je byť informovaný a to verím spravodaj splní.

V budúcom roku 2024 bude prebiehať 8. medzinárodné sčítanie bocianov koordinované Naturschutzbund Deutschland (NABU). Prihlásili sme sa k spolupráci a očakávame, že v rámci edičnej činnosti SOS/BirdLife Slovensko vytvorí podmienky na vydanie propagačných materiálov k tomuto podujatiu, ktoré pomôžeme naplniť obsahom. Rovnako očakávame a spoliehame sa na vás, ktorí pravidelne prispievate údajmi z hniezdenia, že sa zapojíte. Za vašu doterajšiu spoluprácu vám všetkým úprimne ďakujeme.

Náklad: 150 ks

Redakčne spracoval: RNDr. Miroslav Fulín, CSc.

Spravodaj je nepredajný, je určený spolupracovníkom a pre potreby štátnej a odbornej správy ochrany prírody. Neprešiel jazykovou úpravou.

Foto na titulnej strane: Spokojnosť v Lukove na novom hniezde 2023. Foto: Fulín M.

Kontaktná adresa: www.bociany.sk alebo fulin@zoznam.sk

Miro Fulín, Puškinova 15, 083 01 Sabinov

